

النزعة الحنفية

في أصول أحكام الدين

DOSTAČUJÍCÍ OZŘEJMĚNÍ

ZÁKLADŮ ISLÁMSKÉ JURISPRUDENCE

الإمام أبو محمد علي بن حزم الأندلسي

Imám Abú Muhammed ‘Alí Ibn Hazm al-Andalúsí

Překlad a komentář: Alí Větrovec

www.e-islam.cz 2012

Předmluva o autorovi, díle a o jeho kontextu

Imám Ibn Hazm al-Andalúsí, celým jménem Abú Muhammed 'Alí ibn Ahmed ibn Sa'íd ibn Hazm al-Kurtubí al-Andalúsí, byl imámem, háfizem i odborným poradcem nejvyšších politických špiček své vlasti. Zemřel roku 456 hidžry (1064 kř. éry). Patřil k teoretikům a zastáncům zaniklého záhirovského mezhebu, i když se v mnoha verdiktech s jeho zakladatelem Dáwúdem az-Záhirím neshodoval. Jeho znalost však zasahovala mnohem širěji za rámec vlastního mezhebu a dokonce i za hranici islámských nauk. Byl také znalý lékařství, fyziky, historie, srovnávání náboženství, psychologie, antropologie i logiky a filozofie.

Ibn Hazm se narodil do významné andaluské rodiny, jeho pradědeček nazývaný Hazm přijal islám a podle některých pocházel z urozeného perského, podle jiných významného domácího, tedy iberokřesťanského rodu od Seville. Dostalo se mu velmi kvalitního vzdělání. Vynikal intelektem i pílí. Pracoval též jako hádžib, tj. hlavní vezír na dvoře posledního andaluského umajjovského chalífy Hišáma III. Po rozpadu umajjovské vlády nad Iberským poloostrovem se Ibn Hazm pro svou podporu centrálně organizované moci dostává do sporu s lokálními vojenskými vládci místních drobných panství, která se nazývala táifami. Uchyluje se proto na rodinné sídlo do Manta Lišám nedaleko Huelvy, kde se věnuje pouze publikační činnosti a nakonec zde i umírá. Napsal velmi mnoho děl, nejen ze zmíněných vědeckých oblastí, ale také z poezie a dokonce i cestopis mapující tehdejší poměry na Baleárských ostrovech.

Ibn Hazm patřil k velkým obráncům Sunny a bojovníkům proti bid'a, za což si ho cení i moderní učenci Ahlu s-Sunna we l-Džemá'a. Šejch Mukbil ibn Hádí al-Wádirí o něm prohlásil: „*Co se týče hadísu „držte se mé Sunny a Sunny pravověrných chalífů po mě, držte se toho, jako zadními zuby“ pak mezi těmi, kteří v tomto duchu nejlépe mluvili i jednali, je podle toho, co jsem mohl vidět, i Abú Muhammed 'Alí ibn Ahmed ibn Sa'íd, známější jako Ibn Hazm.*“¹

Záhirovský mezheb, který je s jeho jménem spojován, se především zakládal na doslovném lpění na autentických textech náboženství a jejich zjevném (arab. záhir) a tudíž nepochybném a nevyvratitelném významu. Programově odmítal lidské zásahy do islámské legislativy a nejrůznější doplňkové zdroje šarí'y, které rozpracovávaly mezheby jiné. Zpočátku vysloveně odmítal dokonce i všeobecně uznávaný princip analogie (arab. kijás), později k němu neochotně svolil tam, kde byl důvod analogie výslovně vzpomenut textem. Z důvodu neexistence většího počtu studentů a významné podpory vládnoucích elit, pro nepříliš pevnou a jasnou druhotnou strukturu vlastní tradice jurisprudence, která se nevytvořila z důvodů živelného odporu příznivců tohoto mezhebu vůči taklíd² a částečně i z důvodu své těžkopádnosti, právního pozitivizmu až povrchnosti některých svých stanovisek, se mezheb nerozšířil. Zůstává znám zejména jen v odborných kruzích a postupně se z historie islámského právního myšlení vytrácí úplně. Autor tohoto traktátu sice prosazoval záhirovský mezheb, v mnoha názorech se však s jeho zakladateli rozchází.

Ibn Hazm je i autorem tohoto krátkého traktátu pojednávajícího o pravidlech v přístupu k základním textuálním zdrojům islámského náboženství, kterými jsou Korán, Sunna a Idžmá'. Jeho dílo je podáno stručnou, ale vyčerpávající formou, lehce srozumitelnou čitateli na všech úrovních znalostí islámských

¹ Viz al-Wádirí, Mukbil bin Hádí: Idžábatu s-sá'ili fí ahemmi l-mesá'il, str. 333.

² Tj. proti slepému následování určitého mezhebu. Sám zakladatel záhirovského mezhebu Dawúd ibn 'Alí az-Záhirí napsal knihu odsuzující taklíd.

nauk. Překlad tohoto pojednání, nazvaného v originále an-Nubzetu l-Káfijja fí Usúli Ahkámí d-Dín, tedy Dostačující ozřejnění základu pravidel náboženství, vám nyní přinášíme, poprvé v českojazyčné podobě.

Traktát se zabývá třemi hlavními zdroji islámského práva, tj. šarí'y, kterými jsou Korán a Sunna, které lze dohromady chápat jako islámské texty (arab. nusús) předávané k nám různými způsoby podání, a poté idžmá', neboli závazný konsensus právních autorit.

Celý traktát se nese v lehce polemickém duchu, přičemž těmi, kterým Ibn Hazm oponuje, jsou zastánci taklídu, tj. slepého a nekreativního následování mezhebů, škol islámsko-právního výkladu, které v té době již dlouho existovaly a byly již v islámské společnosti, v akademickém diskurzu i v běžném životě tehdejších lidí dobře etablované.

Ibn Hazm se nesnaží prosazovat svoje vidění věci a principy záhirovského mezhebu. Naopak si velmi brilantně všímá toho, co je společné všem právním názorům a horuje pro návrat k originálním zdrojům šarí'atských verdiktů. Zároveň brojí proti uzavírání se do hranic mezhebů, přičemž poukazuje na četné nesoulady mezi islámskou praxí své doby a islámskou praxí prvních muslimů, upozorňující na metodické nedostatky svých současníků, kteří zastávali vyhraněnou orientaci pro mezheby, ať už hanefíjský, málikovský, šáfí'íjský nebo hanbelíjský.

Ibn Hazm v tomto stručném, ale obsažném pojednání shrnuje závěry svého bádání ve fikhu, jehož výsledkem je jeho opus magna, encyklopedie právních názorů nazvaná al-Kitábu l-Muhallá bi l-Ásár, tj. Kniha ozdobená podáními a pak také ze své příručky lhkámu l-ahkámí fí usúli l-ahkám, tj. Doložení pravidel v nauce o základech pravidel, rozpracovávající právě usúl fiqh, islámskou jurisprudenci, či metodologii islámského práva.

Tam, kde to bylo nutné, přistoupili jsme pro českojazyčného čtenáře k objasnění některých pojmů a skutečností, které nemusejí být všeobecně známy, případně by mohly, nevysvětleny, zůstat matoucími. Také jsme nanovo přeformulovali názvy kapitol, neboť zdroje, které jsme měli k dispozici, byly v této otázce nejednotné.

A Všechna chvála náleží beze zbytku Alláhu, Pánu všech světů, jen Jeho prosíme o dobro a odměnu pro našeho čtenáře i pro nás.

V Mikulově 14. Zú l-Ki'da 1433 hidžry

Alí Větrovec

Úvod

Šejch, fakíh, imám, háfiz a vezír Abú Muhammed 'Alí ibn Ahmed ibn Sa'íd ibn Hazm al-Andalusí z Córdoba, nechť je mu Alláh milostiv, pravil:

Chvála Alláhu, který nás stvořil a dal nám obživu, který nám daroval sluch, zrak i srdce. Prosíme Jej aby nás učinil těmi, kteří jsou Mu vděční. Nechť Alláh nejlépe a nejdokonaleji požehná vůdci všech Proroků, Muhammedovi, Jeho Služebníku a Poslu. Jemu nejlepší hodl a požehnaní od Alláha i naše prosba, stejně jako za jeho manželky, rodinu, jeho společníky a jejich následovníky. A není moci ani síly kromě u Alláha, Vznešeného, Všemohoucího.

A potom,

Nechť vám Vznešený Alláh zaručí úspěch ve vykonávání povinností, které vám uložil a nechť vás střeží před dopouštěním se toho, co zakázal. Když jsme psali naši dlouhou knihu o právní vědě³ a podrobně probádali názory a argumenty našich oponentů, s pomocí Vznešeného Alláha a s Jeho svolením jsme vyjasnili očividné důkazy, které se toho všeho týkaly. Prosíme Alláha o správné vedení a prosíme o Jeho pomoc a podporu, aby se pravda stala zřejmou, rozhodli jsme se jejich výsledky formulovat do jedné kratinké knížky, lehké k pochopení a k naučení se a Alláh Nejvznešenější, Všemocný a Povýšený bude dohlížet na to, jak shrneme obsah naší velké knihy do této malé. Nám stačí Alláh, sesílající požehnaní.

Kapitola o důvodu stvoření a též o tom, že neexistuje Zákonodárce, kromě Alláha Vznešeného

Věz, Alláh se nad tebou smiluj, že nás náš Pán nevrhl do tohoto světa, který je naším nynějším místem přebývání, aniž by se pro nás nejednalo jen o přestupní stanici na naší cestě, která se jednou skončí.

Jediné, co se zde od nás žádá, je vykonávat povinnosti, které nám náš Vznešený Pán určil a kvůli kterým seslal Svého Posla صلى الله عليه وسلم – k tomuto účelu nás stvořil, proto nás umístil na tomto pomíjivém útočišti a proto z něj budeme přemístěni do jednoho z obou (věčných) příbytků:

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ

Čistí zajisté ve slastech budou, zatímco hříšníci do ohně půjdou (al-Infitár: 13-14)

Poté On, Nejvznešenější, vyjasnil, kdo že budou ti z nás, kteří budou ti zbožní a kdo budou ti vzpurní, když pravil:

³ Patrně se jedná o některou z dvou knih o fikhu a usúl fikhu, zmíněných v úvodu, tj. al-Muhallá nebo al-Ihkám.

تَلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

A toto jsou omezení Boží, a kdokoliv poslouchá Boha a posla Jeho, tomu Bůh dá vstoupit do zahrad, pod nimiž řeky tekou, a v nich nesmrtelný bude - a to úspěch je nesmírný. Kdo však neposlechne Boha a posla Jeho a překračuje omezení Jeho, tomu Bůh dá vstoupit do ohně a tam nesmrtelný bude - a pro něj určen je trest zahanbující. (Nisá': 13-14)

Musíme se tázat: Jak někdo poslechne a někdo jiný neuposlechne? Shledáváme, že Vznešený pravil:

مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

A nezanedbali jsme v Písmu ničeho; a nakonec u Pána svého budete shromážděni. (An'ám: 38)

Vznešený také pravil:

وَمَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

A seslali jsme ti Písmo jediné proto, abys jim vysvětlil to, o čem se hádají, a aby bylo správným vedením i milosrdenstvím pro lid věřící. (Nahl: 64)

Dále Vznešený pravil:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

Vy, kteří věříte! Poslouchejte Boha a poslouchejte posla a ty, kdož mezi vámi mají autoritu! A jste-li ve sporu o nějakou věc, předejte její rozhodnutí Bohu a poslu - jestliže věříte v Boha a v den soudný! A to bude nejlepší a povede k nejkrásnějšímu výsledku. (Nisá': 59)

Vznešený pravil též:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

Dnešního dne jsem pro vás dovršil vaše náboženství a naplnil nad vámi Své dobrodiní a zlíbilo se mi dát vám islám jako náboženství. (Má'ida: 3)

Proto budiž chvála Alláhu. Jsme si jisti, že náboženství, kterým nás náš Pán povinoval a které učinil naší jedinou spásou z pekelného ohně, je vyjasněno ve své celistvosti v Koránu, v Sunně Božího Posla

صلى الله عليه وسلم a v konsensu jeho společenství. Toto náboženství je celistvé, nepotřebuje a nestrpí, aby k němu bylo cokoli dodáno, nebo aby z něj bylo cokoli odňato.⁴

A Alláh nás ujistil také o tom, že je zněj všechno dochováno a zachováno naprosto přesně, neboť Vznešený Alláh praví:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

My zajisté připomenutí jsme seslali a dobře je umíme ochránit. (Hidžr 9)

Toto je pravda a jistota, která nenechává žádný prostor pro pochyby a není nikomu dovoleno vynášet islámsko-právní názor, rozsudek, nebo vykonat v náboženství čin, kromě takového, který by byl v souladu se základními texty Koránu, nebo autentickými texty soudů Božího Posla صلى الله عليه وسلم, nebo s určitým konsensem těch, kteří nad námi disponují autoritou a nikdo z nich proti tomuto konsensu nevystupuje. Je pravdou, že kdokoli cokoli zakazuje, nebo cokoli činí povinným, není uposlechnut bez důkazu. Protože nikdo nemůže uložit ani zákaz, ani povinnost, kromě Vznešeného Alláha. Není dovoleno podávat informaci o Alláhu, kromě na základě výroku, který začíná u Něj Samotného, nechť je veleben.⁵ Povolení požaduje toho, kdo učiní povoleným a zákaz vyžaduje někoho, kdo zakazuje, stejně jako povinnost vyžaduje někoho, kdo povínuje. A není nikdo, kdo povoluje, nikdo, kdo zakazuje, ani nikdo, kdo povínuje, kromě Vznešeného Alláha, Stvořitele a Majitele veškerenstva. A není božstva kromě Něho.

Kapitola ohledně konsensu a toho, čím vpravdě jest

Začneme konsensem⁶, protože není názorová shoda na tom, co má tento představovat. Říkáme, a úspěch od Alláha přichází, že je správné vztahovat povinnost následovat konsensus až ke slovům Alláhovým, na základě toho, co jsme uvedli o autoritě Alláha, Vznešeného Všemohoucího, který pravil:

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ

وَسَاءَتْ مَصِيرًا

⁴ Tím Ibn Hazm jasně odmítá jakoukoli inovaci v náboženství, arab. bid'a.

⁵ Tím Ibn Hazm vymezuje, že jedinou zákonodárnou autoritou je pouze a jen Alláh. Poslušnost Jeho Zákonu tak činí dílčím aspektem Jeho výsadního práva na uctívání. Jakákoli konstatace o Božím Zákoně pak musí být podložena Jeho slovy, tj. přímo jeho Výrokem z Koránu, nebo zprostředkovaně ústy Božího Posla صلى الله عليه وسلم, který nehovoří z vlastního popudu, ale tlumočí to, co je mu od Alláha zjevováno.

⁶ Konsensus, arab. idžmá' إجماع je definován jako všeobecná shoda ohledně řešení jedné konkrétní právní otázky.

A kdo odpadne od posla poté, co mu bylo jasně ukázáno správné vedení, a sleduje pak cestu jinou než věřící, k tomu obrátíme se zády, tak jako on se obrátil, a necháme jej hořet v pekle a jak hnusný je to cíl konečný! (Nisá': 115)

On, Vznešený, zakázal rozdílnost názorů a odsoudil jejich protichůdnost⁷ Svými slovy:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

Přidržujte se pevně provazu Božího všichni a nerozdělujte se! (Áli 'Imrán: 103)

A též svými slovy:

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

Poslouchejte Boha a posla Jeho a nehádejte se, abyste neztratili odvahu a neodvrátil se od vás vítr příznivý! Buďte trpěliví, neboť Bůh stojí na straně trpělivých! (Anfál: 46)

Náboženství je buďto konsensem, nebo nesouhlasem. On, Nejvznešenější, uvádí, že neshody nepocházejí od (Alláha) Všemohoucího Vznešeného.

On praví:

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

Cožpak nepřemýšlejí o Koránu? Kdyby ten byl od někoho jiného než od Boha, věru by v něm našli četné rozpory! (Nisá': 82)

(Proto) je nezbytně nutné, že konsensus pochází od Něho, Vznešeného. Protože od Něj přichází pravda, a na tomto světě není nic, nežli buď konsensus, nebo neshoda a protože neshoda od Něho, Vznešeného, není, nezůstává již nic jiného, nežli konsensus, který je bezpochyby od Vznešeného Alláha. Kdokoli toto ví, nebo komu to bylo dokázáno a pak stále (tento konsensus) porušuje, zasluhuje hrozbu zmíněnou v uvedeném verši.

Bádali jsme nad tím, jaký je to konsensus, který jsme povinni následovat a shledali jsme, že je pouze dvou typů, ne více.⁸

Buď se jedná o konsensus každé doby od počátků islámu až do konce světa a nástupu Dne Vzkříšení, nebo se jedná o konsensus jedné doby s výjimkou dob jiných. Není možné, aby se konsensus, který nám Alláh přikázal následovat, týkal všech dob od počátků islámu až do konce světa, protože kdyby tomu tak bylo, nikdo by takového konsensu nemohl dosáhnout, neboť by stále ještě byly další staletí po něm, takže tohoto konsensu by ještě nebylo dosaženo. Příkaz Vznešeného Alláha by tímto byl porušen.⁹ Toto je nevíra v jednu část Boží Knihy ze strany toho, kdo na takovém názoru trvá¹⁰ a tento

⁷ Jinými slovy zakázal, aby se víra stala zdrojem rozepří a aby lidé jednotný Zákon, který jim byl dán, rozporcovali na navzájem protichůdné části, vykládali jej protichůdně a každá skupina si přisvojila část toho, co je zjeveno, vymezující se proti ostatním a spokojující se jen s dílem, který mají, aniž by se pídili po celku.

⁸ Zde se Ibn Hazm odkazuje na svou knihu Ihkám.

⁹ Tedy museli bychom v takovém případě přijmout tezi, že Alláh předepsal něco, co nelze splnit.

typ konsensu je jistě a bezpochyby neplatný. Jen druhý typ zůstává. Je to konsensus jedné doby, nezahrnující další doby¹¹.

Prošetřili jsme tuto otázku a hledali jsme odpověď, kterýže konsensus kterých lidí které doby je tím, jenž učinil Vznesený Alláh pro nás závazným a který nám zakázal porušovat. Nalezli jsme tři různé typy odpovědí. Ne více.

Tento věk, ve kterém se nalézáme, je:

- buďto jedním z věků po společnících Prorokových, budiž se všemi Alláh spokojen,
- nebo je sám věkem společníků,
- či je věkem společníků a těch, kteří přišli po nich, lidí, kteří se také na něčem shodli jakožto na konsensu.

Po prošetření prvního názoru¹² jsme shledali, že je chybný, kvůli dvěma dostačujícím důkazům:

a. Je konsensus, že takový názor není platný, jinými slovy nikdy jej nikdo nezastával.¹³

b. Jde o nedokázané tvrzení a takové je zajisté neplatné, kvůli dvěma důkazům:

1. Alláh pravil:

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَلَيْسَ بِاللَّهِ قُلُوبُ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنَّ
كُنتُمْ صَادِقِينَ

Rci: „Ukažte důkazy své, jste-li pravdomluvní!“ (Naml:64)

Tedy pravda je, že pokud někdo pro něco nemá důkaz, není jeho tvrzení pravdivé.

2. Není možné, aby oponent formuloval podobné tvrzení.¹⁴ Někdo by mohl říci, že toto je druhý věk, zatímco někdo další by mohl říci, že toto je třetí věk, třetí by řekl, že je to čtvrtý věk atd. Toto je jasná hloupost a tento názor tedy je, chvála Alláhu, neplatným.

Prošetřili jsme i druhý názor, názor těch, kdož tvrdí, že konsensus, který nám Alláh přikázal následovat, není nic jiného, než konsensus společníků, tedy sahábů Božího Proroka, nechť je se všemi Alláh spokojen. A toto jsme shledali jako pravdu¹⁵, díky dvěma důkazům:

¹⁰ Tj. nevíra v ty části knihy, kde Alláh jasně ujišťuje, že nic nespílnitelného nepřikázal. Jde o všechny známé koránské pasáže hovořící o lehkosti víry, o tom, že na nikoho není ukládáno břímě větší, než je schopen unést apod. Viz (ve významu) **Bůh ukládá duši jen to, co je pro ni možné** (Bekara:286) nebo (ve významu): **My pak neukládáme duši břemeno žádné nad její síly** (An'ám:152) apod.

¹¹ Tj. budoucí čas, v opozici ke konsensu všech muslimů všech věků, který byl výše uvedenými argumenty prokázán jako neplatný.

¹² Tedy konsensus věřících po Prorokovi صلى الله عليه و سلم a jeho společnících, sahábech رضي الله عنهم. Sahábové jsou přímí společníci Prorokovi, kteří jej viděli a strávili s ním alespoň den, byli muslimy a zemřeli na tom stejném přesvědčení, jako Prorok صلى الله عليه و سلم, aniž by cokoli dodali, nebo odebrali. Kdo tyto výše uvedené podmínky nesplňuje, nemůže být společníkem Božího Proroka صلى الله عليه و سلم, i kdyby byl jeho současníkem od momentu jeho narození až do momentu jeho smrti.

¹³ Tj. žádná směrodatná muslimská autorita z konsensu saháby nikdy nevyjímala.

¹⁴ Nejsme schopni vymezit věk, ve kterém by v takovém případě měl být konsensus veden, tj. které všechny autority do něj zahrnout a jak je vymezit časem.

1. Na tom je konsensus, který nikdo nezpochybňuje. Nikdy neexistovali dva muslimové, kteří by se neshodli ohledně otázky, o níž sahábové, budiž s nimi Alláh spokojen, byli v jednomyslné shodě, aniž by proti tomu vystoupil kdokoli jeden z nich. A toto byl konsensus naprosto jistě. Toto je onen konsensus, který není dovoleno porušovat.

2. Pravdou je, že náboženství bylo dovršeno¹⁶, neboť On, Vznešený, pravil:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

Dnešního dne jsem pro vás dovršil vaše náboženství a naplnil nad vámi Své dobrodiní a zlíbilo se mi dát vám islám jako náboženství. (Má'ida: 3)

Pokud je toto pravda, pak je neplatné cokoli, co je do (náboženství) dodáno. A toto je pravda, takže náboženství je dovršeno, je celistvé, je kompletní. Shodli jsme se na tom, že toto vše je doloženo slovy Vznešeného Alláha. Pokud se odpověď na nějakou konkrétní věc nenachází přímo v Knize Boží, pak musí být nalezená ve slovech Božího Proroka صلى الله عليه وسلم, který dostával zjevení od Alláha. Jinak kdokoli k Alláhu připisuje něco, o čem nemá znalost od Alláha, připisuje Alláhu něco, o čem nemá ani potuchy. Toto je plně srovnatelné s modloslužebnictvím a s radou šejtánovou¹⁷.

Vznešený Alláh praví:

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Rci: „Pán můj věru zakázal jen necudnosti veřejné i tajné, hřích a bezprávnou svévoli; a dále, abyste přidružovali k Bohu to, k čemu On neseslal oprávnění, a mluvili o Bohu to, o čem nemáte ponětí.“ (A'ráf: 33)

Vynešený Alláh také praví:

وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

nenásledujte stopy satanovy, vždyť on vaším nepřítelem je zjevným! On přikazuje vám jen špatnosti a hanebnosti, a abyste o Bohu říkali něco, o čem nemáte ponětí (Bekara: 168-169)

¹⁵ Tímto předkládá Ibn Hazm klasický názor záhiríjského mezhebu ohledně idžmá'u, neboť tento mezheb odmítá veškeré další typy konsensu, jimiž se řídí mezheby Abú Hanífy (konsensus tábí'ín, konsensus učenců dané doby, tichý konsensus atd.), Málíka (konsensus Medíny) i aš-Šáfí'ího (který odvrhuje tichý konsensus Abú Hanífy).

¹⁶ Tj. ustaveno jako celistvé, kompletní. Co není jeho součástí v době sahábů, není jeho součástí ani dnes a co bylo jeho součástí v době sahábů, je jeho součástí i dnes.

¹⁷ Šejtán našeptává lidem, aby o Alláhu hovořili bez znalosti. Hovor o Alláhu bez znalosti je největším hříchem, pramenem a prazákadem modloslužebnictví.

Protože neexistuje jiná cesta jak zjistit, co si Vznešený Alláh přeje, nežli skrze Božího Posla صلى الله عليه و ¹⁸ nemůže být náboženství poznáno jinak, nežli přímo od Vznešeného Alláha. Sahábové, budiž se všemi Alláh spokojen, jsou těmi, kdo viděl Božího Proroka صلى الله عليه و سلم a slyšel jej. Jejich konsensus ohledně toho, co viděli a slyšeli je konsensem, který jsme povinni následovat, protože toto předávají přímo od Posla Božího صلى الله عليه و سلم, (který) toto nepochybně (předává) od Vznešeného Alláha.

Poté jsme vyšetřili také třetí názor, tedy že konsensus sahábů je platným konsensem, ale že jím je pak také konsensus lidí jakékoli doby po nich a že i tento je platný. Tento názor jsme shledali neplatným. Zamýšlený konsensus by totiž musel nabývat tří typů:

- a. Buď tito lidé souhlasí s tím, na čem byli sahába, budiž s nimi Alláh spokojen
- b. Nebo souhlasí na něčem, okolo čehož není platný konsensus, nebo neshoda, buď proto, že se jedná o otázku, o které není znám žádný názor sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen, či se nedochoval.
- c. Nebo souhlasí ohledně nějaké otázky, ohledně které vyjádřil stanovisko nějaký sahábí a toto se dochovalo, aniž by byl znám názor ostatních sahábů.

Pokud je konsensus lidí z pozdějších dob stejný jako konsensus sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen, vystačí nám samotný konsensus sahábů a toto je nadále jen potvrzení faktu, že jsme povinni jejich konsensus následovat. A pro samotný konsensus sahábů není možné, aby vzrostl na síle své závaznosti do té míry jen díky shodě těch, kteří přišli po nich, stejně jako by jejich případná neshoda, pokud se neshodnou, sílu závaznosti tohoto konsensu nezmensila. Spíše ten, kdo s nimi nesouhlasí a vědomě porušuje to, na čem se shodli, je nevěřící¹⁹, pokud je mu to dokázáno a objasněno, ale on stále popírá pravdu a vytrvává na svém.

Pokud existuje konsensus pozdějších generací v otázce, ohledně které nebylo dosaženo konsensu mezi saháby, je tento konsensus neplatný. Není možno přivést do sporu konsensus a neshodu v jedné a téže otázce, protože toto jsou opozita a opozita není nikdy možno sladit.²⁰ I když je pravda, že mezi

¹⁸ Jediná cesta jak poznat Boží Zákon, vede skrze Zjevení, skrze Korán, kterému nás naučil Boží Posel صلى الله عليه و سلم, kterému byl tento zjeven prostřednictvím anděla Džibríla, mír s ním, z Pevně strážných desek (arab. al-lewhu l-mahfúz المحفوظ الوح). Korán je přímá nestvořená řeč Boží zapsaná na stránky mushafu. Dostala se k nám cestou tak věrohodných a zároveň tak četných podání, které vylučují možnost konspirace. Dalším pramenem naší znalosti o Alláhu je Sunna Božího Posla صلى الله عليه و سلم, neboť i to, co hovořil, vykonal, nebo schválil, dělo se s pověřením Božího a skrze Jeho inspiraci, nebyla to pouhá slova a činy Muhammeda صلى الله عليه و سلم, nábrž mu to bylo od Alláha vnuknuto.

¹⁹ Při prohlášení někoho za nevěřícího je potřeba, než je vyřčen tekfír, tj. soud o něčí nevěře, zvažovat dvě věci: 1. Jde-li o otázku všeobecně známou, nebo o otázku známou jen odborníkům. V druhém případě možno uvažovat neznalost jako polehčující okolnost a překážku vynesení tekfíru. 2. Jedná-li se o tekfír obecně někoho, kdo se něčeho dopustí, jako zde uvádí autor, nebo se jedná o tekfír konkrétní osoby, kde je třeba nejprve naplnit podmínky nevěry slovem, činem, tj. dokázat nevěru dotyčného a poté odstranit všechny překážky a polehčující okolnosti, které vynesení takového tekfíru brání. Výslovně je zakázáno takový soud vynášet unáhleně a přikázáno je naopak počkat, až daná osoba svou nevěru skutečně odhalí. Poté, co je něčí nevěra jasně ustavena, není třeba váhat a naopak dotyčného odpadlíka za odpadlíka jasně a jednoznačně deklarovat.

²⁰ Jsou to vzájemně se vylučující protiklady, kde přestává jeden, nastává druhý. Jinými slovy, tvrzením, že pokud o otázce, ve které neexistuje konsensus sahábů tvrdíme, že zde existuje konsensus pozdějších autorit, přivádíme tento námi definovaný konsensus do konfliktu s názorem oněch sahábů, kteří s ním nesouhlasí. Poté následujeme jen část sahábů a nikoli sahába jako celek, jak nám bylo přikázáno, a naopak.

saháby se občas objevovaly neshody v určitých otázkách, není pro naše bádání v otázkách, které oni, budiž se všemi z nich Alláh spokojen, měli za sporné, aby někdo po nich neměl možnost uplatnit nezávislé posuzování, vedoucí k neshodě ohledně této otázky, pokud to bylo dovoleno i těm před ním. A dokonce i kdyby osoba po nich přišla s textuálním důkazem pro svůj názor, doplňujícím důkazy sahábů, bylo by jí to umožněno. Protože, jak jsme řekli již předtím, náboženství je neměnné. Co bylo v době po smrti Proroka صلى الله عليه وسلم povoleno, je povoleno navždy a co bylo ve stejný čas zakázáno, je zakázáno navždy a nikdy nemůže být povoleno.²¹ Vznešený Alláh praví:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

Dnešního dne jsem pro vás dovršil vaše náboženství a naplnil nad vámi Své dobrodiní a zlíbilo se mi dát vám islám jako náboženství. (Má'ida: 3)

Dalším důkazem je, že tito lidé z pozdějších generací a ti mezi saháby, kteří s nimi souhlasí, jsou jen někteří z věřících, protože tito sahábové, budiž s nimi Alláh spokojen, od kterých se uvádí protichůdný názor, mezi ně nejsou zařazeni. Proto není pochyb, že pokud zahrneme jen některé věřící, nelze dojít ke konsensu, neboť konsensu může být dosaženo jedině shodou všech věřících, nikoli shodou, konsensem jen některých z nich. Toto dokládá Alláh Vznešený svými slovy:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

Vy, kteří věříte! Poslouchejte Boha a poslouchejte posla a ty, kdož mezi vámi mají autoritu! A jste-li ve sporu o nějakou věc, předejte její rozhodnutí Bohu a poslu - jestliže věříte v Boha a v den soudný! A to bude nejlepší a povede k nejkrásnějšímu výsledku. (Nisá': 59)

Pokud spolu někteří, s výjimkou těch s jiným názorem, které jsme vyloučili, dosahují shody, toto je stále sporem. V tomto případě nenařizuje Alláh Vznešený následovat nějakou část, nějakou stranu sporu, ale naopak přikazuje celou otázku vrátit Vznešenému Alláhu a Poslu Jeho صلى الله عليه وسلم.²² tedy tento názor je zcela jistě neplatný, chvála Alláhu.

Poté jsme prošetřili třetí možnost, tedy konsensus pozdější generace v otázce, kde není tradován konsensus sahába, ani není uváděna jejich neshoda v dané věci. Jde o otázku, kde se nám nedochoval názor všech sahábů a známe jen vyjádření několika z nich na rozdíl od ostatních, o jejichž názoru nevíme nic, nebo o otázku, kde neznáme názor ani jediného ze sahábů, nechť je s nimi Alláh

²¹ Tj. není možné ustavit konsensus de novo tam, kde není od sahábů uváděn, neboť toto by bylo měnění víry. Konsensus je závazno následovat a pokud by byl vytvořen nový, byl by vytvořen i nový předpis hodný následování, tj. předpis tohoto nového konsensu. A to je nepřípustné.

²² Pokud formulujeme konsensus de novo, není následováním všech věřících, ale jen jejich části, oproti jiné, která nesouhlasí, toto je nepřípustné tříštění jednotného šiku věřících. Naopak, tam, kde dochází k neshodě, je třeba přenechat celou věc Alláhu a Jeho Poslu صلى الله عليه وسلم, tj. hledat důkazy z Koránu a Sunny, studovat je, bádát ze všech úhlů ohledem toho, co znamenají a nakonec se rozhodnout pro tu nejsprávnější možnou variantu.

spokojen. Tedy od sahábů se k ní nedochovalo nic. Konsensus v takové otázce shledáváme neplatným a to podkládáme dvěma důkazy:

1. Jedná se jen o některé věřící a nikoli o všechny. Označení „všichni věřící“ není nikdy užito pro lidi jakékoli doby, kromě doby sahábů, Alláh s nimi budiž spokojen, protože ti nejlepší věřící předcházeli (pozdější generace). Proto lidé každé doby po době sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen, jsou bezpochyby jen „některými věřícími“. Na základě tohoto je nemožno jejich shodu vydávat za konsensus všech věřících a vznešený Alláh nám nikde nepřikázal takovouto shodu následovat. Nepřikázal následovat cestu nějakých věřících, ale přikázal následovat cestu všech věřících, ani nepřikázal poslouchat jen některé z těch, kteří nad námi mají autoritu. Co se sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen, týče, v jejich době byli oni těmi všemi, kteří nad námi mají autoritu, protože nebyl nikdo, kdo by jim předcházel. Je s určitostí pravda, že jejich konsensus je konsensem všech věřících, chvála Alláhu, Pánu světů.

2. Názor (o platnosti konsensu pozdějších generací) je zcela neplatný, protože nikomu není dovoleno v náboženství stanovovat povinnost, kterou Vznešený Alláh nestanovil jazykem Svého Posla *صلى الله عليه و*

سلى. A každý, kdo říká, že si je tímto názorem jist, bez pochyby lže, protože přece není možné vyslechnout a brát v potaz názory všech (učenců) v dobách po sahábu, budiž s nimi Alláh spokojen, protože tito se rozšířili po zemi, chvála Alláhu, až do končin nejvzdálenějšího Sindu²³, Churásánu²⁴, Arménie²⁵ a Ázerbájdžánu, až po Arabský poloostrov, Irák, Ahwáz²⁶, Fárs²⁷ a končiny Kirmánu, Mukránu, Sidžistán²⁸ a Ardabílu²⁹, včetně krajů mezi nimi.

Je nemožné znát názor každého jednoho ve všech těchto zemích.

Aby bylo jasno, možno je stanovit konsensus jen v těch věcech, kde ohledně jedné otázky svým názorem souhlasili jen sahábové.

Tento názor je platný jedině pod podmínkou, že každý, kdo souhlasí s konsensem sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen, je věřící. Pak názor toho, kdo pro svou ignoranci s jejich konsensem nesouhlasí, je nesmyslem nehodným, aby byl vůbec brán v potaz. Kdokoli takový konsensus úmyslně porušuje a ví, že je to konsensus, je nevěřící. Proto je neplatné zahrnout jej do množiny věřících, jejichž prohlášení konsensus tvoří. Tento soud se nevztahuje na toho, kdo se od lidí své doby odlišuje, týká se s určitostí jen konsensu sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen, protože byli skupinou lidí, kteří se shromáždili v Medíně a v Mekce a jejich počet byl omezený, přičemž víme, že poslouchali Božího

²³ Úrodná oblast nížin a rovin dnešního Pákistánu.

²⁴ Provincie na severovýchodě někdejší Perské říše, zahrnující přibližně dnešní severovýchodní Írán a Afghánistán, dále pak jižní přilehlé oblasti Turkmenistán, Uzbekistán a Tádžikistán.

²⁵ Myslí se pravděpodobně středověká Arménie, která byla mnohem rozlehlejší, než její dnešní nástupnický stát. Zahrnovala i rozsáhlé oblasti na východě Gruzie a severovýchodě Turecka.

²⁶ Jihozápadní oblast dnešního Íránu, kde odnepaměti žije arabsko-jazyčné obyvatelstvo.

²⁷ Persie v užším smyslu slova, oblast ve středu Íránské vysočiny, která je odvěkým domovem Peršanů jakožto etnika.

²⁸ Kirmán, Mukrán a Sidžistán jsou provincie nacházející se na severu, jihu a jihovýchodě dnešního Íránu.

²⁹ Oblast severní Mezopotámie.

Posla ﷺ . kdokoli považuje za povolené (Proroka ﷺ) neuposlechnout, není mezi ně počítán, spíše byl pryč, daleko od víry a daleko od věřících.³⁰

Je tedy jisté a bezpochyby zřejmé, že onen konsensus, který nám je přikázáno následovat, není nic jiného, nežli konsensus Společníků, tedy Sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen. Žádnému člověku v jakékoli době není dovoleno shodnout se na omylu, neboť toto zaručil Vznešený Alláh:

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ وَلَئِنَّكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ
كَلِمَةُ رَبِّكَ لِأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Kdyby Pán tvůj chtěl, byl by věru učinil lidstvo národem jediným, avšak oni stále jsou ve sporech, kromě těch, nad nimiž se Pán tvůj slitoval; a kvůli tomu je stvořil. Necht' tedy splní se slovo Pána tvého: „Já věru peklo džiny i lidmi společně naplním!“ (Húd: 118-119)

Podle koránského textu je tato milost určena jen těm, kteří konají nejlepší. Pokud je s určitostí známo, že není neshody, pak musí existovat shoda na pravdě, tedy konsensus o ní, který zasluhuje pozhennání. (Třetí) alternativa neexistuje. Pokud by s určitostí nebylo známo, že existuje konsensus na pravdě, který požaduje milost, pak by šlo o spor. (Třetí) alternativa neexistuje.

Jak uvádí Korán a jak uvádíme v následujícím podání, není možno, aby byl ustaven konsensus ohledně něčeho, co nepožaduje milost.

Od 'Abdulláha bin Júsufa, přes Ahmeda ibn Fetha, přes 'Abdulwehhába ibn 'Ísá, přes Ahmeda ibn Muhammed, přes Ahmeda ibn 'Alího, přes Muslima ibnu l-Hadždžádž, přes Sa'ída ibn Mensúra, Abú r-Rabí' u l-'Atakího a Kutajbu, který vyprávěl od Hammáda, tj. Ibn Zejda, od Ajjúba as-Sachtijáního, od Abú Kilába, přes Abú Asmá' ar-Rahbího, od Sewbána, který uvedl, že Boží Posel ﷺ pravil:

لَا تُرَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ .

„Skupina lidí z mé ummy se bude zasazovat o pravdu. Ti, kteří jim budou oponovat, jim nebudou moci uškodit, dokud rozhodnutí Boží nepřijde.“

Al-'Atakí a Sa'íd do svého podání dodali:

وَهُمْ كَذَلِكَ

“A oni stále na tom.”³¹

³⁰ Ten, kdo odporuje konsenzu sahábů je tím, který následuje „cestu jinou, než cestu věřících“ a Korán mu oznamuje, že spěje k trestu pekelného ohně (ve významu): **A kdo odpadne od posla poté, co mu bylo jasně ukázáno správné vedení, a sleduje pak cestu jinou než věřící, k tomu obrátíme se zády, tak jako on se obrátil, a necháme jej hořet v pekle a jak hnusný je to cíl konečný!** (Nisá:115). A Alláh nás před tímto ochraňuje!

³¹ Zaznamenal at-Tirmízí jako hasan sahih.

‘Abdurrahmán ibn ‘Abdulláh al-Hamdání nás zpravil od Abú Isháka al-Balchího, ten od al-Farbarího, přes al-Buchurího, přes al-Humejdího, přes al-Welída ibn Muslima, přes Ibn Džábira, tj. Ibn Abdurrahmána ibn Jezída ibn Džábira, ten od Umejra ibn Háního, že slyšel Mu’áwíjjju říci:

„Slyšel jsem Božího Posla ﷺ říci:

لَا يُزَالُ مِنْ أُمَّتِي أُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ ، حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ

„Skupina z mé ummy bude pokračovat v poslušnosti k příkazu Božímu a ten, kdo je opustí, nebo jim bude oponovat, jim nebude moci nijak uškodit. Budou vítězit nad lidmi, dokud nebude rozhodnutí Boží vykonáno.“ ³²

Abú Muhammed³³, budiž mu Alláh milostiv, praví, že to, co jsme výše uvedli o neplatnosti třetího typu konsensu, vyvrací také názor toho, kdo smýšlí, že pokud někdo má autoritativní znalost názorů některých sahábů, budiž s nimi Alláh spokojen, přičemž nejsou známy žádné další názory, které by jim v této otázce odporovaly, pak se jedná o částečný konsensus, protože opět známe jen názor části věřících.³⁴

Podobně ten, který si je jist, že i ostatní následovali tento názor, následuje pouze vlastní domněnky a to, o čem neví nic. A to je zločin.

Vznešený Alláh praví:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

A nenásleduj to, o čem vědění nemáš, vždyť sluch, zrak i srdce budou všechny žádány, aby počet vydaly. (Isr’á: 36)

Nechť se každý bojí Vznešeného Alláha. Nechť si každý uvědomí, že Alláh bude vyslyšet i jeho zrak, jeho sluch i jeho srdce ohledně toho, co prohlásil o určitých věcech, o kterých neměl znalost. Kdokoli si je jist něčím, co se týká někoho jiného, o čemž ho dotýčný nezpravil přímo, páchá čin, před kterým byl varován, a tudíž hřeší.

Je-li řečeno, že (sahába) byli těmi nejlepšími a těmi prvními, kteří přijali islám, pak je jasné, že pokud by někdo něco porušil, nezůstali by jako celek zticha. Říkáme, a úspěch jediné od Alláha pochází, že i kdyby někdo, kdo toto tvrdí, měl pravdu, a i kdyby sahába zůstali o poklesku mlčet, neměl by nikdo právo říci, že taková znalost vůbec kdy existovala, protože sahába se rozptýlili po kraji a dostali se do Jemenu, Mekky, Kúfy, Basry, ar-Rakká,³⁵ Sýrie, Egypta, Bahrajnu a dalších zemí. Proto je pravdou, že kdokoli prohlašuje ohledně názoru tradovaného od jednoho ze Sahábů, ať už by byl chalífou nebo

³² Sahíhu l-Bucháří.

³³ Tj. sám autor, Ibn Hazm.

³⁴ Jedná se o dochované názory několika sahábů. Názory ostatních neznáme a tak nemůžeme ustavit konsenzus. Možná ostatní sahábové následovali vyřčený názor svých učenců a tak konsensus existoval, toto však nemožno tvrdit bez žádného dalšího důkazu, že tomu tak skutečně bylo.

³⁵ Kúfa, Basra a ar-Rakká byly městy, kde fungovala vojenská posádka muslimů, kde žili sahába a která se stala zanedlouho také centry znalosti. Podobně fungovali jako centrum znalosti San’á, Fustát (nedaleko dnešní Káhiry) a Damašek.

nikoli, přičemž tohoto si byli vědomi všichni z nich, je všechny pomluvil, bezpochyby. Lze mít jistou znalost pouze ohledem konsensu v otázkách, které jsou dobře známé, že o nich vědět museli, jako je pět modliteb, půst v Ramadánu, pouť ke Ka'bě, zákaz konzumace mršín, krve, vepřového masa, alkoholu a další věci, o kterých nepochybně věděli a někteří také vyprávěli, věci, o nichž není pochyb. Navzdory tomu, že jen o 138 z nich máme údaje, že kdy vyhlásili nějaký islámsko-právní verdikt, zatímco celkový počet všech sahábů přesahoval 20 000. Tedy, kdo by tvrdil něco takového, pak jeho názor je nepochybně chybný.

Co se týče těch z hanefíjců či málikíjců, kteří takto podporují jejich jmenování autority, tito jsou mezi všemi stvořeními Božími, nejvíce v opozici vůči skupině sahábů, mezi kterými není znám nikdo, kdo by jim oponoval.³⁶ Například nesouhlasí s tím, co je autoritativně předáváno od 'Alího a Ibn 'Abbáse ohledně povinnosti menstruující ženy vykonat velkou očistu na každou modlitbu, nebo na každé dvě spojené modlitby, nebo toho, co je známo od 'Áiše, že se koupávala vždy před polední modlitbou,³⁷ i když je námo, že nikdo ze sahábů proti tomuto nevznesl námitku. Podobných případů je celá řada, v jedné knize jsme našli na dvě stě podobných kontroverzních bodů, chvála Alláhu.

Zajisté (přivrženci mezhebů) nesouhlasí s platnými konsensy, o kterých máme jistou znalost, stejně jako oponují všem sahábům, od prvního do posledního v tom, že dovolili Chajbarským otevřená a neukončený nájemný kontrakt s tím, že jim řekli: „Vyženeme vás, budeme-li chtít.“³⁸ Toto pokračovalo za vlády Abú Bekra a Omara, aniž by proti tomu kdokoli vznesl námitku. Podobných případů je mnoho a všechny jsme je dobře prostudovali. A úspěch přichází jedině od Vznešeného Alláha.

Kapitola o konsensu obyvatel Medíny

Co se týče těch, kteří pod konsensem vidí shodu obyvatel Medíny, kvůli jejich zásluhám a kvůli tomu, že právě obyvatelé Medíny byli svědky zjevení a proroctví, toto je chybný pohled a to hned z několika důvodů.

1. Předně, je to nedokázané tvrzení.³⁹

³⁶ Falešný konsensus, kdy se uvádí názor nějakého sahábího, proti němuž není známo, že by kdy kdo vznesl námitku, často udávají následovníci slepě přijímající názory jednoho konkrétního mezhebu na úkor jiných. Autor však dále uvádí příklady názorů mezhebů, které jsou v otevřené opozici vůči tomu, co se předává od sahába.

³⁷ Pojetí tohoto předpisu jako povinnosti vychází z Ibn Hazmových záhiríjských premis. Správně třeba toto chápat jako povinnost okoupat se po skončení menstruace na nejbližší povinnou modlitbu.

³⁸ Po dobytí Chajbaru byla jeho země zkonfiskována a rozdělena mezi muslimy jako válečná kořist a rolníci, kteří ji obhospodařovali, byli na ní ponecháni, přičemž platili ze svých pozemků daň jejich vlastníkům. Toto málikíjský mezheb vysvětloval společenskou nutností uzavření dohody s předchozím vlastníkem půdy, aby bylo zabráněno chaosu ve společnosti, a šáfi'ovský mezheb zajištěním užitku ze sklizně plodin (datlí a hroznů) pro všechny zúčastněné strany. Oproti tomu Ibn Hazm staví prosté povolení takové transakce bez ohledu na možný motiv Prorokova صلى الله عليه وسلم rozhodnutí.

³⁹ Neexistuje žádný Koránský verš, ani hadís, ani konsensus o tom, že by shoda obyvatel Medíny byla všeobecně právně závazná, aniž by bylo třeba přihlídnout k jiným městům a místům.

2. Dále, zásluhy Medíny zůstávají, jaké byly. Většina jejích obyvatel dnes takoví nejsou, mezi nimi jsou i těžcí hříšníci a také lidé inovace, jako ší'ité.⁴⁰ Náš názor, a my náležíme Alláhu a Jemu se navracíme, toto zohledňuje.

3. Svědky zjevení pak nebyl nikdo jiný než samotní sahábové, budiž s nimi se všemi Alláh spokojen, nikoli oni Medíňané, kteří přišli po nich, neboť každé město obdrželo svou znalost právě a jen od saháboů.

4. Každá neshoda názorů v rámci ummy existuje obvykle i v rámci Medíny, jak jsme také uvedli. A všechna chvála Vznešenému Alláhu.⁴¹

5. Chalífové, kteří v Medíně sídlili, udělali jednu z následujících dvou věcí a nic třetího. Buď vysvětlovali pravidla náboženství lidem ve městech, která jim byla podřízena, nebo jim náboženství nevysvětlovali. Lidé Medíny v porovnání s ostatními lidmi jsou na tom naprosto stejně. Pokud by jim nikdo nevysvětlil víru, nevěděli by o ní sami o sobě nic a toto je charakteristikou zla, kterého je Alláh Vznešený ušetřil.⁴² Proto musí být také tento názor chybný.

6. Někteří z novějších autorit se snaží tento názor ospravedlnit autoritou Málíka ibn Anase spíše, nežli statusem všech učenců Medíny. Nemohou vydat jediný bod Zákona, na kterém by se všichni známi fakíhové Medíny z řad saháboů i jejich následovníků, tedy tábí'ín, shodli, přičemž by ohledně tohoto panoval nesouhlas mezi fakíhy v jiných městech.

7. Jak jsme zmínili, neshodují se na konsensu lidí Medíny ohledně koupě na splátky, stejně jako ohledně ostatních záležitostí.

Kapitola o konsensu oproti textuálnímu důkazu

Pokud se lidé drží dvou a více názorů, přičemž existuje text, dokazující pravdivost jednoho z těchto názorů, pak je (tento názor) pravdivým a konsensus tvoří oni lidé, kteří prohlásili o pravdě, že je pravdou.⁴³

Kapitola o člověku, který vnese názor proti konsensu

⁴⁰ Ibn Hazm kritickým a dosti nevybíravým tónem zdůrazňuje, že Medína se v jeho době stala kosmopolitním městem a hostí mnoho lidí různého zaměření, od pravověrných až po nejtěžší sektáře. Jen sám fakt toho, že někdo je Medíňan, proto neznamena žádný nutný závěr o víře dotyčného. Lze si povšimnout, že autor poněkud odsouvá do pozadí fakt, že Medína je také město Prorokovo a že sám Prorok صلى الله عليه وسلم o něm pravil: „**Ímán se ukryje v Medíně a bude z ní vylézat, jako had vylézá ze své díry.**“ Hadís je sahíh podle Muslima. Toto není povzbuzení názoru dávajícího váhu konsensu Medíny nad jinými městy, ze kterého by vyplývala určitá nařízení legislativy, ale zdůraznění jistého práva a výsadního postavení, které Medína přeci jen má.

⁴¹ Jinými slovy, neexistuje žádný předpis, na kterém by se obyvatelé Medíny shodli v opozici k ostatním muslimům.

⁴² Tj. také Medína, stejně jako všechna ostatní města, byla cílem těchto osvětových činností chalífů.

⁴³ Jinými slovy, přednost má vždy textuální důkaz a lidé, kteří jej následují. Existence jednoznačného textuálního důkazu řeší dosavadní neshodu názorů jednou provždy. Text je přijat a názor, který podporuje, se stává názorem konsenzuálním.

Pokud se umma usnese, že něco je zavrženíhodné, zakázané, nebo povinné, přičemž poté se objeví někdo, kdo začne tvrdit, že se pravidlo změnilo, jeho názor třeba ignorovat až do chvíle, než předloží svůj textuální důkaz. Jinak je jeho názor špatný, je tvrzením bez důkazu a bez podpory konsensu, textu z Boží Knihy, nebo ze Sunny.⁴⁴ Je neplatný, protože Alláh pravil:

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَلَيْسَ اللَّهُ بِذِي بُرْهَانِكُمْ إِنَّ
كُنتُمْ صَادِقِينَ

Rci: Ukažte důkazy své, jste-li pravdomluvní!“ (Naml: 64)

Je pravdou, že kdokoli nemá důkaz, nemá pravdu, tedy mám na mysli v této záležitosti.⁴⁵

Pokud dotyčný doloží text obsahující právní předpis a poté konsensus specifikuje část tohoto předpisu, musí dotyčný následovat tento konsensus, i kdyby někdo prohlašoval, že se jedná o specifikaci a žádal znovuprošetření dotyčného textu jakožto důkazu.⁴⁶

Důkazem tohoto je fakt, že odlišná specifikace daného textu není podepřena konsensem a protirečí tak obsahu daného textu. Proto (takové tvrzení) nemůže být pravdivé.⁴⁷

1. Uznáváme presumpci kontinuity. Např. v otázce názoru některých lidí, že manželství je automaticky rušeno pro neplodnost, nebo deformitu jednoho z dvojce, zastáváme názor, že manželství je platné podle konsensu a může skončit jen na základě jasného textu, nebo konsensu.⁴⁸
2. Zastáváme to, co označujeme jako minimalistický názor. Pokud se objeví text zakazující mluvit a pak je zde konsensus označující některou řeč jako povolenou, pak nepovažujeme taková slova jako automaticky povolená, ale spíše jako situaci, kdy konsensus vysvětluje obecné pravidlo dané textem. Pravidlo je takové a konsensus jej dále vysvětluje, chvála Alláhu, Pánu světů.⁴⁹

Kapitola o protichůdných nařízeních textů

⁴⁴ Opět má před konsensem přednost textuální důkaz, jakkoli by byla skupinka lidí, která s ním přijde, malá. Pokud umma stojí na konsensu ohledně něčeho a někdo tvrdí opak bez důkazu, je naopak odvrženo takové nepodložené tvrzení tohoto jedince, nebo této skupiny lidí.

⁴⁵ Jinými slovy, nelze nic tvrdit bez důkazu.

⁴⁶ Konsensus má sílu vysvětlit, upřesnit, specifikovat, nebo ohraničit určitý textem daný předpis.

⁴⁷ Opačné tvrzení by tedy odporovalo konsensu a proto nemůže být přijato.

⁴⁸ Tj. k jeho automatickému zrušení může dojít jen na základě textuálního důkazu, nebo na základě konsensu.

⁴⁹ Tj. ohraničení působnosti nějakého textu konsensem, který vysvětluje, jak daný text následovat a aplikovat v praktickém a každodenním životě.

Pokud neexistuje platný konsensus, je jasné, že se zákonitě objeví neshody a dispute⁵⁰, neboť Alláh Vznešený pravil:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

Vy, kteří věříte! Poslouchajte Boha a poslouchajte posla a ty, kdož mezi vámi mají autoritu! A jste-li ve sporu o nějakou věc, předejte její rozhodnutí Bohu a poslu - jestliže věříte v Boha a v den soudný! A to bude nejlepší a povede k nejkrásnějšímu výsledku. (Nisá': 59)

A také pravil:

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Kdyby Pán tvůj chtěl, byl by věru učinil lidstvo národem jediným, avšak oni stále jsou ve sporech kromě těch, nad nimiž se Pán tvůj slitoval; a kvůli tomu je stvořil. Necht' tedy splní se slovo Pána tvého: „Já věru peklo džiny i lidmi společně naplním!“ (Húd: 118-119)

Jak jsme popsali, pokud není konsensus, musí existovat neshoda názorů, protože obojí se vzájemně vylučuje. Není-li jedno, přichází zákonitě druhé, jiná možnost není. Pokud k tomu dojde, musí člověk celou věc prostudovat prizmatem Koránu a Sunny, neboť je Alláh přikázal brát jako měřítko, když pravil:

لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا وَلَا أَضِلُّهُمْ وَلَا أُضِلُّهُمْ وَلَا أَمْرُهُمْ وَلَا مَنِّيهِمْ فَلْيُبَيِّنْ لِي آدَانَ الْأَنْعَامِ وَلَا أَمْرَهُمْ فَلْيُعَبِّرْنَا خَلْقَ اللَّهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرًا مُّبِينًا

jehož Bůh proklel. I řekl satan: „Věřu si vezmu určitou část ze služebníků Tvých a dám jim zbloudit a vzbudím v nich vášně a nařídím jim, aby uřezávali uši dobytku, a nařídím jim, aby hyzdili stvoření Boží! „ Ten, kdo si bere satana jako ochránce místo Boha, ten utrpí ztrátu zjevnou. (Nisá' 118-119)⁵¹

On, Vznešený a Všemohoucí, o Svém Proroku صلى الله عليه وسلم pravil:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِن هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

⁵⁰ Což je přirozené, v takovém případě může jednat i o milost Boží v pojetí slov připisovaných Božímu Prorokovi صلى الله عليه وسلم: „*Neshoda mé ummy je milostí Boží.*“ Takto se dosahuje v zákoně také určité plurality a plasticity.

⁵¹ Jinými slovy, veškerý příkaz, či jakýkoli zákaz, který není zakotven v Koránu, nebo v Sunně, je našeptáváním šejtána a hovorem o Alláhu bez znalosti.

ani nehovoří z vlastního popudu svého. Je to vnuknutí pouze, jež bylo mu vnuknuto (Nedžm: 3-4)⁵²

Pokud je pravda, že veškerá (Prorokova صلى الله عليه وسلم) slova jsou proroctvím od Vznešeného Alláha, vztahují se tato k uctívání našeho Vznešeného Stvořitele a na ně se spoléháme, kvůli jeho صلى الله عليه وسلم slovům:

أَعْلَمُ النَّاسَ بِاللَّهِ وَأَشَدُّهُمْ لَهُ خَشْيَةً

„Já ze všech lidí nejvíce poznám Alláha a nejvíce se jej také obávám“⁵³, atd.

Alláh Vznešený praví:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيحًا مِنَ الْكِتَابِ يَشْتُرُونَ الضَّلَالََةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ

Což jsi neviděl, že ti, kterým dostalo se části Písma, kupují bludy a chtějí, abyste i vy zbloudili z cesty pravé? (Nisá': 44)

Proto je pravdou, že vyskytne-li se názorová neshoda, je nezbytně nutné navrátit se spátky ke Koránu a Sunně a toto je jediné smysluplné řešení, jak daný spor rozsoudit podle Koránu a Sunny.⁵⁴

Kapitola o stále se opakujících podáních⁵⁵

Korán byl předán způsobem dostačujících a opakujících se podání.⁵⁶ Sunna zahrnuje údaje, které jsou dostatečně se opakující, stejně jako údaje zřídka až jedinečné co do počtu cest, kterými přichází, vypravované řetězcem důvěryhodných autorit jedna od druhé.⁵⁷ V čase se mohlo stát, že se vyskytla jen jediná důvěryhodná autorita předávající daný údaj dále, nebo mohly být takové osoby dvě, či tři. Toto se běžně stává a i takovéto údaje nutno brát jako autentické a dostatečně dobře zachovalé a lze je odhalit a uvidět.

⁵² Tento koránský verš přímo přikazuje následování Proroka صلى الله عليه وسلم a proto je poslušnost vůči němu také realizací koránského příkazu.

⁵³ Na autoritu Abú Zerra zaznamenali al-Bucháří i Muslim.

⁵⁴ Při vyskytnutí se takové neshody nelze následovat ten názor, který je nejvíc oblíbený, ale ten, který je nejlépe prokazatelný argumenty Koránu a Sunny. Islámští učenci by pak měli nést zodpovědnost za udržení debat v přijatelném duchu a na jasný vývoj ummy v pohledu dané otázky směrem ke všeobecnému přijetí jako závazného toho názoru, který, podroben důkladnému bádání, vychází jako nejpravděpodobnější. Žádný člověk pak nemá právo tento nejpravděpodobnější názor nenásledovat.

⁵⁵ To jsou tzv. mutewátir مُتَوَاتِرُ podání, tj. ta, která přichází tolika cestami v opakujícím znění, že je jejich padělání nemožné, tj. lze naprosto vyloučit jakoukoli konspiraci ohledně nich.

⁵⁶ Korán, mimoto, že je zapsán do mushafu, se traduje prostřednictvím hifzu – učení z paměti, také ústním podáním, které je klíčové, kvůli dobovým nedostatkům arabského písma. Podání je tolik, že o autenticitě Koránu jako takového nemůže být sporu.

⁵⁷ Zprávy, údaje a informace, které se k nám dostaly podobnou cestou mnohočetných podání, obsahuje také Sunna.

Co se týče údajů předávaných dostatečným počtem autorit, nenaleznete žádné dva muslimy, kteří by se o nich přeli a nesouhlasili by s povinností poslouchat je a řídit se jimi⁵⁸, ač se některé z těchto autorit, které daný údaj předávají, mohli navzájem lišit v jeho detailech, neboť předávali dále i své názory a vysvětlení, z nichž některá jistě mohou být chybná.⁵⁹

Kapitola o ojedinelých⁶⁰ podáních a jejich typech

Co se údajů přenesených jedinou osobou na autoritu jiné jediné osoby týče, tyto mohou spadat do třech kategorií⁶¹:

1. Podání uvádí spolehlivý informátor na autoritu jiného spolehlivého informátora, až řetězec dosáhne k Božímu Poslu صلى الله عليه وسلم.⁶²
2. Způsob podání je identický, jen s rozdílem, že alespoň jeden z informátorů je člověkem nespolehlivým, se slabou pamětí, nebo je neznámou osobou.⁶³

3. Nebo je způsob podání identický a svým řetězcem doahuje následovníka (arab. tábí'í), který uvádí, že Posel Boží صلى الله عليه وسلم řekl, učinil, nebo schválil. Toto je nespojený způsob podání, tj. mursel.⁶⁴

Pokud tábí'í, nebo někdo v pozdější generaci uvádí, že mu ten a ten sahábí vyprávěl od Proroka صلى الله عليه وسلم, pak toto nazýváme přerušným způsobem podání, tj. munkatí'.⁶⁵

Prošetřovali jsme tyto typy podání a našli jsme některé lidi, kteří mezi nimi nečinili rozdíl a všechny je přijímali. Toto byl názor celé řady málikíjců a hanefíjců.⁶⁶

⁵⁸ Jakákoli takovouto cestou stanovená informace je důkazem a dokladem sama o sobě a proti ní nelze vznést námitek. Jde o nepochybný důkaz, arab. ad-delílu l-kat'í الدليل القطعي, neboli burhán بُرْهَانٌ, platný sám o sobě.

⁵⁹ V rámci mnoha těchto cest podání se mohou vyskytovat taková, která nesou dodatky. K dodatkům nutno přistupovat jako k dalším informacím a sledovat, jsou-li doloženy stejným způsobem, jako základní informace. Pokud nejsou, třeba jejich základ, původ a autenticitu jejich obsahu prošetřovat samostatně.

⁶⁰ Tj. áhád أَحَادٌ podání, kde je nezávislých cest podání, resp. počet vypravěčů daného podání menší. Proto zde nelze a priori vyloučit, že může jít o podvrhy.

⁶¹ A proto je jasné, že takovýto důkaz je potřeba prošetřit, objasnit a zbavit pochybností, proto je nazýván označením ad-delílu z-zanní الدليل الظني, neboli jako příkaz, ammára أَمْرَةٌ.

⁶² Tento způsob vyprávění označujeme jako merfú' مَرْفُوعٌ a je přijímaný všemi autoritami, tj. makbúl مَقْبُولٌ. Pokud jsou všichni tito vypravěči spolehliví a hadís neobsahuje ani zjevnou, ani skrytou vadu v textu, ani v isnádu, hovoříme o autentickém, či správném tj. sahíhu صَحِيحٌ a pokud v hadísu není přítomna žádná skrytá či zjevná vada textu, či isnádu, jež by jej jinak diskvalifikovala, přičemž sami vypravěči stupně nejvyšší spolehlivosti sikká سِكَّةٌ nedosahují, nazýváme dané podání jako dobré, tj. hasan حَسَنٌ.

⁶³ Tedy v textu (arab. metn مَتْنٌ), či v isnádu إِسْنَادٌ, nebo ve vypravěči (arab. رَأَوِيٌّ), se objevuje zjevná nebo skrytá vada (arab. عِلَّةٌ). Takový hadís odvrhujeme a nazýváme jej da'íf ضَعِيفٌ, tedy slabý.

⁶⁴ Mursel مُرْسَلٌ způsob podání nediskvalifikuje hadís kvůli nespojitosti isnádu, neboť všichni sahábové jsou spolehliví a proto pokud jsou spolehliví i všichni ostatní vypravěči podání, je prakticky jedno od kterého sahábího tábí'in vypráví. Jeho jméno je však potřeba dohledat, kvůli kontrole textu a popisovaných skutečností, kterých mohl, případně nemusel být přímým svědkem. Proto nemůže být takový hadís nesporným důkazem sám o sobě a patří taktéž do této skupiny důkazů.

⁶⁵ Tento způsob podání není spolehlivý a proto je odmítán.

⁶⁶ Autor opět nemůže vystát své oponenty z řad zastánců mezhebu. Zde se jedná o fakt, kdy někteří z nich v honbě za dokázáním lepší pozice svého mezhebu uváděli jako argumenty i taková podání, která není

Toto je chyba, neboť podání s nespojitým či přerušeným řetězcem vypravěčů vlastně zahrnují osoby, které jsou neznámé. Pokud jejich vypravěči nejsou známi, nelze stanovit, zda jsou spolehliví, či nespolehliví. Pak není možno na základě takových podání formulovat islámsko-právní výnosy, neboť mluvíme o neznámém vypravěči, jehož status a způsob, jakým vypráví od svých informátorů není možno prošetřit. Dotyčný může být spolehlivý a zbožný, ale zrovna tak může být inovátorem a propagátorem hereze.

Nic z toho nemůže být ohledně tohoto neznámého vypravěče garantováno a na jeho autoritě tak závisí, prokáže-li se dané podání věrohodným, či nikoli.

A Vznešený Alláh nám přikázal zanechat toho, o čem nemáme znalosti:

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Rci: Pán můj věru zakázal jen necudnosti veřejné i tajné, hřích a bezprávnou svévůli; a dále, abyste přidružovali k Bohu to, k čemu On neseslal oprávnění, a mluvili o Bohu to, o čem nemáte ponětí.“
(A'ráf: 33)

Vznešený taktéž pravil:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

A nenásleduj to, o čem vědění nemáš, vždyť sluch, zrak i srdce budou všechny žádány, aby počet vydaly. (Isr'á': 36)

Kdokoli přijímá podání vyprávěná neznámou osobou, tvrdí ohledně Alláha a Jeho Posla صلى الله عليه وسلم něco, o čemž nemá znalost a toto mu nepřísluší. Totéž platí pro tvrzení o vypravěči, jehož identita a spolehlivost je neznámá.

Co se podání nevěrohodných vypravěčů týče, takový nespolehlivý vypravěč je těžký hříšník. Vznešený Alláh pravil:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنِ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

Vy, kteří věříte! Přijde-li k vám hanebník s nějakou zvěstí, snažte se ji objasnit tak, abyste z nevědomosti své nepoškodili lidí a abyste nemusili litovat toho, co jste učinili. (Hudžurát: 6)

Kdokoli vytváří pravidlo na základě přerušného podání, nebo podání od neznámého vypravěče, nebo připisuje skutek sahábímu, nebo vypravěči, jehož míra spolehlivosti není známa, takto svou ignorancí zasahuje lidi. I když bude postupovat svědomitě, bude jedním z těch, kteří by se měli kát za své hříchy.⁶⁷

Abú Muhammed⁶⁸, budiž mu Alláh milostiv, pravil, že kdokoli je znám jako falzifikátor, který připojuje neznámá podání slabých vypravěčů vypravěčům silným a spolehlivým, je buďto nespolehlivý, nebo jeho vyprávění je nutno posuzovat jako přerušné.⁶⁹ Přijmout jeho podání není dovoleno.

Někdo může namítnout, že jeho status je méně závažný než status vypravěče nespojitého podání, protože (vypravěč nespojitého podání) jej pravděpodobně vypráví již nespojitě na autoritu nespolehlivého informátora. My jsme se rozhodli pro možnost být více obezřetní ohledně odkrývání statusu vypravěšů nespolehlivých podání. Ten, kdo lživě dalším připisuje neznámé podání není takový, zasluhuje odvržení ještě mnohem více.

Shrnuto, je nám dovoleno uvádět od Alláha Vznešeného a od Jeho Posla ﷺ pouze to, co je nám od Něj přikázáno uvádět. Žádný koránský text, nebo autentické podání, nebo konsensus vyžadující následování, nám nepřikazuje přijmout přerušné podání, ani podání s chybějícím článkem, ani podání od těžkého hříšníka, ani podání od neznámé osoby ohledně Alláha Vznešeného a Jeho Posla ﷺ. Zůstávají jedině spolehlivá podání se spojitým řetězcem vypravěčů nepřerušně až k Prorokovi ﷺ.⁷⁰ Toto jsme prošetřili a našli jsme dva důkazy, jejichž přijetí Alláh bez jakékoli pochyby vyžaduje:

1. Slova vznešeného Alláha:

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

Věřící nechtě se nevypravují všichni najednou; proč by se z každé skupiny nemohl vypravit jeden oddíl, aby se lidé z něho poučili o náboženství a aby po návratu mohli varovat svůj lid - snad budou se mít na pozoru! (Tewba: 122)

Alláh Vznešený Všemohoucí po nás i po všech věřících vyžaduje hledat znalost o své víře a varovat ostatní ohledně toho, co jsme se naučili. Skupina, v jazyce Arabů, ve které byl Korán seslán, je, a Alláh říká o Koránu:

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ

⁶⁷ Kdo vypráví podání, kde takový vypravěč figuruje, a je si toho vědom.

⁶⁸ Tj. autor pojednání. Takto navazujeme přerušný text arabského originálu.

⁶⁹ Toto je vylepšování isnádu, známé jako tzv. tedlís تَدْلِيْسٌ. Patří mezi skryté vady podání.

⁷⁰ Všechny ostatní typy podání jsou odvrženy, nepřijímají se a nemožno jimi dokazovat, či na jejich základě stavět pravidla islámské právní vědy.

A je ve zřetelném jazyce arabském sesláno (aš-Šu'ará': 195)

z něčeho oproti něčemu, tj. je částí něčeho. Slovo طائفة „skupina“ není specifikováno nějakým určitým číslem, spíše jde o skupinu, více než jednoho člověka, po více, kolik jich jen může existovat, třeba i miliony, kteří mohou být přidáni k ostatním.

S určitostí víme, že pokud Vznešený Alláh zamýšlel specifikovat určité číslo, toto by vyjasnil, ale On Vznešený a Všemocný, toto nevyjasnil. Víme určitě, že tím chce říci jeden, nebo více,⁷¹ protože je pro Něj nemožné, aby nás klamal a uváděl v blud, oč Vznešenější je On od tohoto. Alláh Vznešený také pravil, že Korán je seslán jako:

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ
الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

V den, kdy vzkřísíme z každého národa svědka z něho vzešlého, předvedeme tě jako svědka proti nim. A seslali jsme ti Písmo, jež objasněním je všeho, vedením, milosrdenstvím i zvěstí radostnou pro ty, kdož do vůle Boží se odevzdali. (Nahl: 89)

Proto je možno přijmout přísahu jednotlivce, osamocného vypravěče,⁷² který je spolehlivý co do svého náboženství a přijmout tuto jeho přísahu ze strachu a obavy před trestem od Alláha Vznešeného za hřích (z jeho vynechání). Přijetí jeho přísahy není nic jiného, než vzít v potaz přísahu někoho, kdo se zapřísáhl.⁷³

Abú Muhammed praví, že dotyčný může být buď velkým hříšníkem, nebo bezúhonnou osobou. Přijmout vyprávění těžkého hříšníka není možno, neboť Alláh vznešený praví:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنِ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ
نَادِمِينَ

Vy, kteří věříte! Přijde-li k vám hanebník s nějakou zvěstí, snažte se ji objasnit tak, abyste z nevědomosti své nepoškodili lidí a abyste nemusili litovat toho, co jste učinili. (Hudžurát: 6)

⁷¹ Tj. skupina, kterou lze vymezit vůči ostatním, může být i jednočlenná. Toto je zároveň i důkaz přijímat také vyprávění jednoho člověka, splní-li podmínky kladené na přijímaná podání.

⁷² Toto je specifickým typem áhád podání a nazýváme je podáním ojedinělým, čili gharíb غريب.

⁷³ V tomto Ibn Hazm opět naráží na své oponenty z řad vyznavačů mezhebů, neboť se tito stali obětí vzniku paradigmat souvisejících s mocenskými poměry a vzdělávacím systémem v muslimských zemích, který se naplno začal projevovat po roce 1000 kř. éry, kdy se rozmáhá spekulativní teologie 'ilmu l-kelám علم الكلام. Zastánci hanefíjského mezhebu a jejich podporovatelé z řad muslimské nobility si oblíbili a vyučovali kelám imáma al-Máturídího, naproti tomu šáfí'ovci či málikovci a jejich patroni kelám imáma al-Aš'arího. Podobně jako jejich oponenti a teoretičtí předchůdci z řad sekty mu'tezily odmítali aš'aríjští a máturídíjští mutekellimové osamocená (tj. gharíb غريب, vyprávěná jen jedním vypravěčem v dané generační vrstvě) vyprávění jako taková, jak v 'akídě, tak někdy i ve fikhu. Ibn Hazm velmi brojil proti tomuto odmítání osamocených vyprávění a pak zejména proti aš'aríjskému kelámu. Také se mu přičil široký důraz na kijás prezentovaný metodikou hanefíjského mezhebu, jež proto považoval za příliš závislý na volném lidském úsudku a proto stavící na vodě.

Vše, co zůstává, jsou slova někoho, kdo je bezúhonný.⁷⁴ A pokud je bezúhonný a spravedlivý, pak jsme povinni jeho přísahu přijmout, protože je jistě platná. Tedy přijímáme i jeho slova ohledně Božího Posla صلى الله عليه وسلم, která předává od spolehlivého vypravěče, přes další spolehlivé vypravěče, nebo od vícero z nich, nebo to od vícero osob přijímáme my. A úspěch jen od Alláha Vznešeného přichází.

2. Dalším důkazem je konsensus všech národů, věřících i nevěřících, že Boží Posel صلى الله عليه وسلم vysílal své vyslance ke kmenům a králům, kteří je vyzývali k Alláhu Vznešenému Všemohoucímu. Takto poslal vůdce poselstev do všech přilehlých krajů, aby je učili jejich víru, aby nad nimi ustavili vládu Božího Zákona, aby je učili pravidla modlitby, půstu, povinného milodaru, pouti, džihádu a právních smluv, manželství, rozvodu, prodeje a koupě, aby je učili oblíbené i zavrženíhodné, povinné i zakázané, aby je zpravili o pokrmech i nápojích a oděvech. Ohledně tohoto není rozdílnosti názorů. (Prorok صلى الله عليه وسلم) jim dal povinnost poslouchat tyto vyslance ještě v době, když byl naživu a nebyl jen zrovna přítomen mezi nimi. Proto je pravdou, že toto je (povinností) až do Dne Vzkříšení.⁷⁵

A je (tomu tak) patrně i po Prorokově صلى الله عليه وسلم smrti, bezpochyb, neboť údaj od spolehlivého jedince je vždy závazný, bez výjimky. Pokud tomuto někdo něco namítá a cituje podání ohledně jistého Zú l-Jedejn, kdy Prorok صلى الله عليه وسلم mu neuvěřil, dokud se nedotázal lidí, pak toto není důkazem proti výše uvedenému.⁷⁶

Protože Zú l-Jedejn pouze vyprávěl o Prorokových صلى الله عليه وسلم skutcích a o ničem jiném. A Proroka صلى الله عليه وسلم zpravil o tom, že on chyboval, když Prorok صلى الله عليه وسلم nevěděl, že chyboval. To, že Zú l-Jedejn chyboval, je sice možné a proto také Prorok صلى الله عليه وسلم postupoval obezřetně. Jinak není rozdílu názorů ohledně faktu, že když k Prorokovi صلى الله عليه وسلم přišel někdo z jeho lidí, on jeho slova a vyprávění o událostech přijímal, zařídil se podle toho, posílal na základě tohoto své listy a řídil se dle rad těchto lidí i v otázkách vlády apod. Vysílal výběrčí daní samotné, nebo po dvojicích a proto tito pak představovali důkaz proti těm, kteří jim daně zaplatit odmítli. Takto postupoval ve všem, co se náboženství týče.

⁷⁴ Neboť verš přikazuje prošetřovat a odvrhnout slova hříšníka, nikoli toho, o jehož zbožnosti, pravdomluvnosti, paměti a znalosti není pochyb.

⁷⁵ Fakt, že je Prorok صلى الله عليه وسلم posílal jednotlivě, ustavuje další důkaz povinnosti přijímat ojedinelá podání.

⁷⁶ Al-Bucháří zaznamenal na autoritu Abú Hurejry, že Prorok صلى الله عليه وسلم se jednou pomodlil namísto čtyřech rek'át jen dvě, po nichž svou modlitbu dokončil. Zú l-Jedejn se jej zeptal, jestli šlo o chybu, nebo byl počet rek'át na této modlitbě změněn. Posel Boží صلى الله عليه وسلم se zeptal lidí, zda-li Zú l-Jedejn mluví pravdu ohledně toho, že se pomodlil dva rek'át a když se mu dostalo potvrzující odpovědi, postavil se, domodlil se zbývajících dva rek'át, dokončil modlitbu pozdravem a pak se zvoláním Alláhu akbar vykonal dvě sedždy, jako obvyčejné, možná trochu delší. (Sahíhu l-Bucháří, hadís č. 682). Posel Boží صلى الله عليه وسلم se tedy spíše ptal, zda-li je pravda to, co Zú l-Jedejn tvrdí, že se stalo. Proto tento hadís nelze zde použít jako protiargument.

Pokud je řečeno, že vyslanci a velitelé (určení Prorokem ﷺ) s sebou přinášeli svá svědectví, nebo že se po nich zachovala, nebo že je předčítali, pak říkáme, a úspěch jen od Alláha pochází, že není pochyb, že jejich společníci je nedoprovázeli při každém jejich rozhodnutí, které vyslanci a velitelé dosvědčili a dále předávali. Proto je i tato námitka neplatná.

Chvála Alláhu, Pánu všech světů.